

in aciebus et præsidis perpetuo milites excubare et vigilare solent? Nonne ex eo, quod nesciunt qua hora venturi sint hostes? Profecto enim si hoc scirent, multis vigiliis, et laboribus parcerent. Sed ideo semper in armis, semper parati, semper vigilantes sunt, ne tunc forte dormiant, et inermes atque imparati inveniatur, cum hostes arcem oppugnare incipient. Cum igitur unusquisque nostrum arcem unam, nempe animam suam, custodiendam acceperit, et quam arcem, auditores? nempe eam, quam ipse Dei Filius proprii sanguinis effusione a Daemonum tyrannide liberavit: eam vero perpetuo hostes obsideant, qui nunquam dormiunt, et semper insidias et molitiones et machinamenta contra eam excoGITent, et nos incauti, dissoluti, inconsiderati erimus? Hostis semper vigilat: nos semper dormiemus? Hostis non comedit, non bibit, non mercaturam exercet, non ambit honores, denique nihil penitus agit, ut totum se in expugnatione animarum nostrarum occupet, et nos omnia alia agamus, de omnibus aliis rebus cogitamus, in omnibus solliciti ac diligentes erimus, et solum arcis nostræ propugnationem

negligemus? vigilemus ergo, vigilemus, quia nescimus diem neque horam.

Cum igitur, auditores, vita præsens talis sit, qualem audivistis, neque remedium ullum contra mortis venenum reperiatur, per Jesum Christum Dominum nostrum, et per salutem vestram vos oro atque obtestor, ut rebus vestris mature et sapienter consulatis. Et quoniam, nisi nos ipsos periculosissime fallere volumus, in rebus presentibus spem nullam ponere possumus, obsecro, ut ad bona futura, animum, vota, cogitationes et contentiones nostras transferamus. Ibi, ibi, auditores, nostra fixa sint corda, ubi vera sunt gaudia: et tamquam ii, qui de rebus presentibus desperabimus, regnum cælorum violenter ingredi statuamus. Neque nobis imperator deerit, quem sequamur, post octo dies dux Israel Jesus adveniet. Et quoniam sine sarcinis, sine impedimentis nudus et expeditus veniet, nos quoque sarcinas relinquamus, impedimenta abiciamus, nudi et expediti Domino occurramus, ut hac ratione commodius et celerius in terram promissionis, cum ipso et per ipsum ingrediamur, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIONES

SUPER

MISSUS EST ANGELUS GABRIEL

ETC.

CONCIO PRIMA.

MISSUS EST ANGELUS GABRIEL A DEO IN CIVITATEM GALILEÆ, CUI NOMEN NAZARETH, etc. Lucæ 1, v. 26.

Habita Lovanii Dominica prima Adventus.

SYNOPSIS

Significatio instituta, de dominico scilicet incarnationis mysterio agendi, in primis breviter solemnitas Angelicæ legationis ostenditur, quam commendat militantis dignitas, ejus ad quam mittitur præstantia, internuncii emittentia et negotii magnitudo. Occasio verborum, quibus utitur evangelista, indicatur Cur Christus æquinoctio verno conceptus, solstitio, hiberno natus; Joannes vero Baptista æquinoctio autumnali conceptus et solstitio æstivo natus fuerit, duplex assignatur hujus rei misterium. Dignitas Angelorum exollitur; et cur Angelus ad B. Virginem missus sit, quatuor redduntur causæ. Cur Gabriel, in pote summus aliquis Angelorum huic legationi sit destinatus, et quam bene nomen Gabriel, huic legationi conveniat demonstratur. Nominis Dei triplex etymologia, ejusque occurruntio consideratio offertur, ex qua triplex nobis haurienda proponitur utilitas: nam fiduciam excidat, torporem expellit, ad vigilandum exarscit. Quantopere deinde presentie Dei consideratio nos a peccato abstrahere debeat, rationibus, et exemplo Eremitæ scortum convertentis, docetur.

Pars posterior de legationis loco et persona, ad quam directus fuit, agit. Cur Christus in Nazareth concipi voluerit tres causæ cum rationibus adferuntur; et quantopere Christus delectetur flore virginitalis et ætatis, ex occasione ostenditur. Cur B. Virginis consensum Deus requisiverit. Cur itidem Matrem Dei Virginem esse oportuerit, rationibus quinque allatis declaratur. Judæorum error et Busitio Magno et D. Hieronymo refutatur. Quare Maria fuerit desponsata, ex SS. Patribus sex enumerantur causæ. Quali viro fuerit desponsata, ubi ejus cum Josepho comparatio instituitur. Tandem nomen Mariæ miris ut, par est, extollitur encomiis, et ut illud veneremur, gravis admonet conclusio.

CONCIO PRIMA.

SUPER

MISSUS EST ANGELUS GABRIEL A DEO IN CIVITATEM GALILÆÆ, CUI NOMEN NAZARETH, etc. Lucæ 1, v. 26.

Habita Lovanii Dominica prima Adventus.

SYNOPSIS

Significatio instituta, de dominico scilicet incarnationis mysterio agendi, in primis breviter solemnitas Angelicæ legationis ostenditur, quam commendat militantis dignitas, ejus ad quam mittitur præstantia, internuncii emittentia et negotii magnitudo. Occasio verborum, quibus utitur evangelista, indicatur Cur Christus æquinoctio verno conceptus, solstitio, hiberno natus; Joannes vero Baptista æquinoctio autumnali conceptus et solstitio æstivo natus fuerit, duplex assignatur hujus rei misterium. Dignitas Angelorum exollitur; et cur Angelus ad B. Virginem missus sit, quatuor redduntur causæ. Cur Gabriel, in pote summus aliquis Angelorum huic legationi sit destinatus, et quam bene nomen Gabriel, huic legationi conveniat demonstratur. Nominis Dei triplex etymologia, ejusque occurruntio consideratio offertur, ex qua triplex nobis haurienda proponitur utilitas: nam fiduciam excidat, torporem expellit, ad vigilandum exarscit. Quantopere deinde presentie Dei consideratio nos a peccato abstrahere debeat, rationibus, et exemplo Eremitæ scortum convertentis, docetur.

Pars posterior de legationis loco et persona, ad quam directus fuit, agit. Cur Christus in Nazareth concipi voluerit tres causæ cum rationibus adferuntur; et quantopere Christus delectetur flore virginitalis et ætatis, ex occasione ostenditur. Cur B. Virginis consensum Deus

requisiverit. Cur itidem Matrem Dei Virginem esse oportuerit, rationibus quinque allatis declaratur. Judæorum error et Busitio Magno et D. Hieronymo refutatur. Quare Maria fuerit desponsata, ex SS. Patribus sex enumerantur causæ. Quali viro fuerit desponsata, ubi ejus cum Josepho comparatio instituitur. Tandem nomen Mariæ miris ut, par est, extollitur encomiis, et ut illud veneremur, gravis admonet conclusio.

Dominici adventus sacrum tempus et sua celebritate et nostra consuetudine nos monet optimi atque ornatissimi auditores, ut conciones variis de causis hactenus intermissas nunc demum, Deo auctore, repetamus. Quia vero superioribus annis de Evangelii et epistolis, que hoc tempore inter sacrorum solemnium in Ecclesia recitantur, locuti sumus, iis in presentiarum omissis, historiam dominicæ incarnationis, quam B. Lucas Evangelista conscripsit, quæque pulcherrima et suavissima, et tempori magis consentanea, Domino adjuvante, exponendam suscipiemus. Sed necesse est, antequam ad ipsa B. Evangelistæ verba explicanda veniamus, pauca dicere de magnitudine atque excellentia totius legationis, quam idem B. Lucas divinitus admonitus atque edoctus scribere instituit. Sic enim fiet, ut opus non sit a vobis petere, ut diligenter attentæque audialis. Neque enim hoc argumentum nostra commendatione indiget, sed ipsum per se non attentionem ac

diligentiam modo impetrabit, sed etiam admirationem ac stuporem incredibilem excitabit.

Quatuor omnino res sunt, quæ legationem aliquam illustrare solent: auctoritas ejus ad quem legatio mittitur, dignitas mittentis, præstantia legati, pondus ac magnitudo negotii. Quæ quidem in hac una legatione, ita sunt omnia magna atque eximia ut talem alteram orbis terrarum nullo unquam tempore viderit. Is enim, qui legatum mittit, Deus est. Quid vero est Deus? *Magnus Dominus et rex magnus super omnes deos: qui solo nutu auferit spiritum principum, terribilis apud omnes reges terræ; rex regum et Dominus dominantium: cujus potentia, sapientia, bonitas, majestas, ita nullis terminis coercetur, ita nullo fine concluditur, ita modum et mensuram omnem excedit, ut ne suspicari quidem tantam magnitudinem cogitando possimus.* Ea vero, ad quam legatio mittitur virgo quidem est, quæ suam quidem a clarissimis viris, Patriarchis, Prophetis, ducebus, regibus originem trahit; sed eos omnes veræ nobilitatis splendore longo intervallo post se relinquit. Neque enim fuit unquam, neque deinceps est futura talis altera virgo, quam solam optimo jure lumen ac decus orbis terræ, domicilium virtutum, aciem sanctitatis, florem ipsius generis humani nominare possumus. Atque is, qui tanta legatione fungitur est Angelus Gabriel, virgine quidem, ad quam mittitur, divinæ gratiæ muneribus et charismatibus minor, sed certe nature præstantia et dotibus major. Unus enim est de magnis illis principibus ac senatoribus, qui in aula cœlestis regni divinatorum Sacramentorum et mysteriorum consensu et participes astant perpetuo coram Deo. Jam vero de negotii magnitudine ac pondere, quod hac legatione peragitur, quid dicemus? Est enim ejusmodi, ut ab ea salus totius humani generis dependeat. Neque negotium majus aut admirabilius, aut nobis omnibus utilius, salutaris, suavis ulla unquam legatione confectum est. Hoc enim agitur, ut humana natura Dei Filio matrimonio adjungatur, atque hujus affinitatis gratia genus humanum æternæ morti adjudicatum de ipsis faucibus mortis eripatur, et ad imperium cœlestis ac sempiternum elevetur.

Quæ cum ita sint, necesse non erit a vobis attentionem aut diligentiam auscultandi petere: sed potius omnes simul, cum Apo-

stolo Paulo, a Deo nostro flagitemus, *Ut det nobis spiritum sapientiæ et revelationis in agnitione ejus, illuminatos oculos cordis nostri: ut cognoscamus magnum illud pietatis Sacramentum, quod ab Angelo natiuitatem, ab Evangelista conscriptum, ab Apostolis prædicatum, a mundo creditum, universa hoc tempore colit ac veneratur Ecclesia. Veniamus nunc, si placet, ad initium hujus divinæ historiæ breviter explicandum.*

In mense autem sexto, missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David: et nomen virginis Maria, etc.

Exordium est hoc historiæ accuratissimum et pulcherrimum, quo tempus et locus rei gestæ, nec non personarum, quæ rem tantam peregerunt, nomina et conditiones brevissime describuntur. Exposuerat enim paulo ante B. Lucas Præcursoris Domini conceptionem, admirabilem illam quidem et miraculis prodigiisque plenam; sed nullo modo cum novitate et miraculo conceptionis dominicæ comparandam. Propterea cum dixisset: *Concepit Elizabeth, et occultabat se mensibus quinque, dicens: Sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines: statim subjicit: In mense autem sexto, a conceptione videlicet Præcursoris, Missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, etc.* Quasi dicere vellet, rem magnam exposui, mulierem videlicet anum et sterilem, præter omnem nature ordinem concepisse: nunc vero multo majorem et difficiliorem, nempe conceptionem, et partum virginis enarrare aggredior. Illud enim quamquam raro, aliquando tamen factum esse meminimus, et exemplum Saræ, Rebeccæ, Rachelis, Annæ et aliarum nonnullarum steriliarum feminarum in ipsis divinis voluminibus legimus. Hoc vero, neque factum est unquam, neque fiet, ut merito de hac virgine ille Christianus poeta cecinerit:

Nec primam similem visa est, nec habere sequentem. [tem.]

Sed mysterium ejus temporis, quod sapientia Dei tam ad præcursoris sui conceptionem et natiuitatem elegit, silentio præteriri non debet. Quis enim casu factum sibi

persuadere poterit, ut præcursor et Dominus quatuor præcipuos dies totius anni, duo æquinoctia et duo solstitia inter se quodammodo dividerint? Ut præcursor in æquinoctio autumnii conciperetur, in solstitio æstivo nascereetur, Dominus vero æquinoctium veris eligeret ad conceptionem, et solstitium hibernum ad natiuitatem? Quid igitur hæc sibi volunt? si casu facta non sunt, ergo mysterio non vacant. Joannes (auditores) legem, Christus Evangelium significabat: propterea non immerito Joannes in æquinoctio autumnii? Christus in æquinoctio veris concipitur. Quemadmodum enim tempore autumnalis æquinoctii collectioni frugum et fructuum finis imponitur, cadunt folia de arboribus, omniaque, quæ in agris sunt arescere et interire incipiunt: Ita Joanne adveniente lex Moysis interitui appropinquabat, omnesque caeremoniæ illæ legales, et sabbata et neomeniæ et sacrificia, quasi ærentia folia decidebant: *Lex enim et Prophetæ usque ad Joannem*: Et sicut, ineunte vere, novus annus inchoatur, et omnia virere ac florere incipiunt, erumpunt de vitibus et arboribus gemmæ, ac omnis ubique terra herbescens viriditate quasi vestitur; ita Christo ad terras descendente, novus populus, novæ leges, nova sacrificia, nova Sacramenta, novæ caeremoniæ inchoabantur. Et hæc deinceps sola virere ac florere, et per omnem terram disseminari ac propagari, augeri et confirmari oportebat. Joannes præterea hominis veteris; Christus hominis novi figuram gerebat. Proinde optimo jure nascitur Joannes in æstivo solstitio et Christus in hiberno. Quemadmodum enim in æstivo solstitio sole recedente dies minuuntur; in hiberno vero sole redeunte crescunt: ita Joannes adventu suo veterem hominem paulatim minui debere significabat; Christus autem novum hominem crescere jam oportere demonstrabat. Hinc est illa vox ejusdem Beati Joannis: *Illum oportet crescere, me autem minui.* Hinc etiam quod majus admirabilis est, scimus Joannem, quem minui oportebat, capite fuisse diminutum: Christum autem, quem oportebat crescere, in crucem sublatum, exaltatum actumque fuisse: recte igitur et divino prorsus consilio, sexto mense a conceptione Joannis, hoc est, die martii vigesima quinta, quo etiam die mundus conditus a multis non sine causa creditur mundi liberator atque assertor, Patre mittente, Spiritu sancto operante, Angelo

nuntiante, virgine concipiente, in utero matris humana carne indutus apparuit. Atque hæc quidem de ejus tempore: nunc de ipso legato dicamus.

Missus est Angelus Gabriel. Angeli (auditores) mentes quaedam sunt spirituales, sempiternæ, cœlestes ac prope divinæ. Eorum locus cœlum empyreum. Ibi enim tamquam præsides orbis ab imperatore Deo collocati sunt. Eorum divitiæ thesaurus quidam est infinitus sapientiæ. Eorum officium perpetuo amore creatoris ardere, ejus pulchritudinem et magnitudinem admirari, diligere et laudare et semper cum stupore clamare: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth.* Porro nature præstantissimæ et pulcherrimæ sunt, adeo ut merito homines, cum aliquem a pulchritudine laudare volunt, eum Angelicam faciem habere dicant: merito quoque D. Ambrosius Angelos flores universalitatis appellandos putaverit. Potentia vero tanta, tamque incredibili præditi sunt Angeli ut unus eorum pene in puncto temporis centum octoginta quinque milia hominum interfecisse legatur. *Talis igitur tantisque nuntius multis magnisque de causis missus est.* Primum, ut ex dignitate legati, auctoritate mittentis et legationis magnitudinem intelligeremus. Deinde ut liberatio ruinæ responderet: et sicut olim ad nostram querendam perniciem infernus motus est, et de grege suo malum angelum misit, qui mulierem in paradiso circumventam falleret, ac per eam primus Adam necaretur, et ejus morte nos omnes periremus; ita postmodum ad nostram liberationem procurandam moveretur cœlum, sanctumque Angelum de suo cœtu emitteret, qui virginem suo obsequio salutaret, et ex ea secundus Adam nasceretur, cujus gratia nos omnes a morte ad vitam rediremus. Præterea cum secunda persona divinissimæ Trinitatis carnem humanam susceptura esset, secundumque peccatum ejus adventu purgandum ac delendum (primum enim primi angeli, secundum primi hominis peccatum fuit) res ipsa postulabat, ut nullum istud non alia quam secundum, hoc est, Angelica natura quod cum cognata sit Angelis virginitas, et in carne præter carnem vivere non sit humana vita, sed Angelica; nemo melius et congruentius, ad Virginem castissimam et integerrimam mihi potuit, quam Angelus. Quamquam enim conditione nature B. Maria homo; tamen vitæ puritate Angelus terrestris erat, et corpore quidem versabatur

in terris, sed certe vita, moribus, animo, desiderio, contemplatione, mentis fervore, perpetuo habitabat in caelo. Quis vero melius ad Angelum terrestrem, quam Angelus coelestis mitteretur?

Missus est igitur Angelus: Et Angelus non quicumque, sed *Gabriel*: quem non immerito Virginis custodem et non de minoribus alium, sed unum de primis et summis principibus esse, D. Bernardus hunc locum exponens, existimat, quamquam enim ceterorum hominum infimi ordinis Angeli custodes credantur: tamen ea, quae Mater Dei et Angelorum regina quandoque futura et super choros Angelorum exaltanda erat, quid mirum, si unum de summis angelis custodem habuisse dicatur? Et licet multo crebrius minores, quam majores mittantur; tamen et ad Isaiam unum de Seraphim volasse legitur. Et Apostolus ad Hebraeos scribens testatur, *Omnes esse administratorios spiritus in ministerium missos, propter eos, qui hereditatem capient salutis*. Neque dicere possumus, divinum Apostolum non de omnibus sed solum de minoribus loqui. De iis enim sine dubitatione loquitur, de quibus paulo ante dixerat: *Adorent eum omnes Angeli Dei*. Et: *Cui enim dicit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te*? Et: *Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium*? Et: *Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuarum*? statim enim nulla interposita sententia sequitur: *Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hereditatem capient salutis*. Jam vero quis dubitare potest, quis omnino Angelis, neque minoribus, neque maioribus, neque ipsis Cherubim et Seraphim, nunquam a Deo dielum fuisse; *Filius meus es tu, ego hodie genui te*: Et: *Sede a dextris meis*. Neque enim Angelorum quamvis excellentium et sublimium, sed Dei solius est sedere; illis vero tanquam funulis et ministris stare et ministrare convenit. Itaque sicut pontifex maximus princeps Ecclesiae hierarchiae, communia et vulgaria negotia, per privatos homines procurat; sed legationes tamen ad summos reges, non nisi summis principibus purpuratisque senatoribus credit: sic etiam Deum hierarchiae coelestis caput ac regem, credibile est, ut plurimum minores Angelos ad terras mittere; sed tamen ad nuntia perferenda rerum maximarum, qualis imprimis Verbi divini

incarnatio fuit, non Angelos quoscumque, sed primos ac summos destinare.

Neque vero nomen Gabrielis a legatione dissentit, quid enim est Gabriel, si vim nominis considerare velis nisi fortitudo Dei? Quid autem fortius, potentius, mirabilius nuntiari poterat, quam Virginem parituram, creatorem creandum, aeternum nasciturum, beatum passurum, immortalem moriturum, unum et eundem simul domi et foris, in patria et in exilio, in deliciis summis et in summis doloribus futurum? Denique eum, qui mandum totum pugillo complectitur, in utero feminae unius claudendum? Quare merito jureque optimo Archangelus Gabriel tanti mysterii nuntius missus est. Qui etiam quod hujus Sacramenti praeter ceteris Angelis arcana cognoverit, vel ex eo intelligi potest, quod ipse idem, et olim Daniele docuit numerum hebdomadarum, quae supererant usque ad Christum, et deinceps pontifici Zacchariae praedixit conceptionem, nomen, vitam et mores Praecursoris.

Venio nunc ad eum, a quo legatio missa est. Quis igitur legatum misit? Deus. *Missus est Angelus Gabriel a Deo*. Tribus modis Dei nomen exponitur, ut ex Theodoro et Joanne Damasceno intelligi potest. Nam et a verbo *habeo*, quod est currere vel a verbo *ardere*, quod ardere? vel a verbo *habere*, quod est, videre vel providere, Dei nomen deduci posse censuerunt. Haec vero expositiones omnes huic loco pulcherrime atque apertissime conveniunt. Nam si Deus a currendo dicitur quando, quaeso, magis cucurrit, quam cum naturam assumpsit humanam? quando *Exultavit ut gigas ad currendam viam*? quando *Vent quasi capra cervusque camporum, saltans in montibus, transiens colles*? Si vero dicitur a comburendo, quando, quaeso, magis vim flammaram suarum ostendit, quam cum *Ignem venit mittere in terram*, et eas faces amoris in cordibus sanctorum accendit, quae nullis aquis tribulationum unquam restinguì potuerunt? Si postremò ad videndo sive providendo nomen Deus accipit, quando majore ratione Deus dici potuit, quam cum afflictionem nostram et miseriam captivitatem vidit, et liberatorem potentissimum non is providit? Nam ut Clemens Alexandrinus sapienter annotavit, in nulla re magis elucet sapientia Dei, quam in adventu Servatoris. Sicut enim princeps ille pictorum Apelles, ut refert Plinius, ex una subtilissima linea, summo artificio in tabula depicta,

a Protogene cognitus est: sic etiam Deus, ut provisor et procurator rerum humanarum agnosceatur, argumentum providentiae per incarnationem Filii ostendit, quod nullum majus evidentiis desiderari potest. Quid enim facere potuit Deus, quod non fecit? se ipsum nobis dedit: quid amplius postulabimus? Quis modo dicere poterit: *Dereliquit Dominus terram; circa cardines caeli perambulavit nec nostra considerat*? Quomodo enim dereliquit terram, qui nullo suo commodo, ob solam hominum salutem descendit ad terram? Aut quomodo *Nostra non considerat*, qui civis noster, frater noster, os nostrum et caro nostra est, ut aerumnas et calamitates nostras tolleret, et bona sua omnia nobiscum communicaret? Qui hominis Filius factus est, ut nos faceret filios Dei? Et de caelo descendit ad terram ut nos de terra transferret ad caelum? Quae cum ita sint, vere a Deo, hoc est, a currente, ab urente, a vidente et providente Angelus Gabriel missus est.

Sed nullamne nos utilitatem hinc capiemus? Neque enim solum Evangelicum exposere, sed etiam ex Evangelii expositionem admodum et cohortandi sumere debemus. Nullamne igitur ex nomine Dei utilitatem capiemus? Imo vero, magnam omnino, si sapiamus. Nam et fiduciam excitare, et torporem excutere, et vigilantiam comparare, ex ejus nominis interpretatione possumus. Primum, quantum fiduciam in quibusvis adversis rebus nobis Dei nomen afferret, si menti atque animo infixum haberemus, Deum nostrum, qui nostri curam gerit maximam nosque diligit vehementissime, tanta velocitate afflictis succurrere solere, ut a currendo nomen acceperit. Et quid causae esse potest, cur non omni fiducia, omnem sollicitudinem nostram in Deum projiciamus? Ignorat fortasse, quid agamus, ubi sumus, quid toleremus? At ita omnia ubique videt, ut a vivendo nomen traxerit. Sed forsitan non potest nos juvare? At ideo ab urendo nomen habere voluit, quod sit *ignis consumens*, et nihil omnino ejus potentiae, virtuti, efficacitati resistere possit? Quid igitur superest? Num dicitur es: Videt quidem Deus et potest, sed non consuevit, nisi raro admodum miseris opem ferre? Minime vero. Nam propterea currens dici voluit, quam ubique summa, incredibilique celeritate semper accurrere, et omnibus se invocantibus atque in se confidentibus adesse soleat. Consule divinas litteras, nihil frequentius invenies, quam:

In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum. Et: *Nullus speravit in Domino et confusus est*. Et: *Quoniam in me speravit, liberabo eum*. Et: *Omnen sollicitudinem vestram proficientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis*. Experti sunt profecto, nisi fallor, plurimi superioribus mensibus in illa bellorum et periculorum magnitudine, communicque totius patriae trepidatione, qualis clypeus sit fiducia in Deum. Certe enim parentem et propugnatorem habemus, cujus auxilium neque acies armatae impedire; neque sagittae globique tormentarii praeveneri, neque valles, neque montes, neque flumina, neque maria, neque fossae, neque moenia, neque obstacula illa retardare possunt.

Deinde ad torporem ex animis nostris excutiendum quantum valet, quaeso, saepe ac serio considerare parentem nostrum Deum, ignem consumentem esse, et ab urendo nomen accessisse? Nam si filii Dei nominamur et sumus, parenti nostro persimiles, et si non ignes tamen igniti esse debemus. Quid? quod non solum ex divino igne nati sumus; sed etiam igne divino quotidie alimur? Quid enim est aliud corpus Dominicum, quo a Deo in hoc exilio pasчимur, quam ignis spiritalis? Nec immerito, auditores, nascimur ex igne, et igne nutrimur, et ignes nos fieri necesse est. Siquidem elementum nostrum, quo tendimus, et in quo tanquam in loco naturali quiescimus, sursum est, caelum est. Sursum, quo non terra, non aqua, non etiam aer, sed solus ignis ascendit. Hinc enim Dominus praeter alios frigore torpentibus Judaeis aliquando dicebat: *Quo ego vado, vos non potestis venire*. Ibat enim Dominus sursum, illi vero, qui marmorei ac ferrei erant, quod irent nisi deorsum? sed omitamus Judaeos et nos ipsos consideremus. Vis, frater, conjecturam de te ipso facere, atque utamque cogoscere, an ad filios Dei Christique fratres et heredes regni pertinas ne ne? Admove manus pectori, vide quid ibi reperias. Sentis cor tuum ardere? anhelas ad elementum ignis? ad caelestem patriam, ad sedes beatorum? Ardes desiderio Deo placendi, ejus honorem promovendi, animas proximorum adjuvandi? Num eos, qui tecum versantur, accendis? Num scintillae divini amoris de corde tuo per os tuum prodeant? Quid est, quod loqueris? Quid agis? Quid meditaris? Quo studia tua, et cogitationes tuas dirigis? Nam si Dei, hoc est, ignis es filius, et si igne spiritali aleris, non potest certe non ardere. Si

vero glaciem sentis in pectore, si perpetuo terram intueris, si de cœlo isti regno, quæ regio est ignis, nunquam cogitas, si eos qui te tangunt, tecumque versantur, efficis frigidiores, male profecto tecum agitur, et nisi nature provides tibi, actum est de te. Istud enim frigus quid aliud quam signum mortis est?

Sed ad postremum documentum, quod ex nomine Dei sumi potest, veniamus, scilicet quod ex hujus nominis consideratione ad vigilantiam excitetur. Hoc enim interest, auditores, inter deos Ethnicorum et Deum Christianorum, quod illi videntur, sed non videntur; hic vero videt, sed non videtur. Nam *Simulacra gentium argentum et aurum: opera manus hominum; oculos habent et non videntur*. At vero Deus noster, quem nemo vidit unquam, quique posuit *anebrus latibulum suam*, et qui vere est *Deus absconditus*, nihil est, quod non videat. Num enim, qui *fixit oculum non considerat*? Nonne *oculi Domini contemplantur in omni loco bonos ac malos*? et *Non est villa creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda sunt et aperta coram oculis ejus*. Denique ita omnia videt, ut a videndo nomen trahere voluerit. Recte igitur veteres Ægyptii, Dei naturam exprimere volentes, oculum scepro regali superpositum depinxerunt: nimirum, ut omnes eam imaginem intuentes intelligeremus, Deum nihil esse aliud, quam oculum omnia videntem, et auctoritate ac potestate plane regia, quod scepro designatur, præditum, neque malum ullum impositum, neque ullum bonum irremuneratum dimittentem. O utinam eam imaginem, oculum divinum scepro regali superpositum exprimentem, semper in corde expressam haberemus, sicut habebat B. Abraham, qui a Domino audierat: *Ambula coram me et esto perfectus*: et magnus ille Elias, qui tam crebro repetebat: *Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu hodie sto*. Et regius fates David, qui providebat *Dominum in conspectu suo semper*, ut ipse quodam loco in psalmis testatur. Equidem iste divinus oculus superpositus scepro suo, et impressus cordi tuo, a quo tandem flagitio te non revocaret? Quis enim vel agere vel loqui, vel cogitare turpe aliquid auderet si ab oculo Dei videri serio existimaret? Nam si media nocte, cum solus in cubiculo es, et forte adulterium vel fornicationem, demone suggerente animo volvis, et ea cogitatione te oblectas, si te a me vi-

deri crederes, non saltem erubesceres? Sic opinor. Et tamen quis aut qualis ego sum? Homo peccator, conservus tuus, et qui in idem flagitium si Deus permitteret, facile possem incidere. Et qui tibi obest, quod te vidorem? Num ego te perpetuis flammis adjudicare, vel saltem aliquo tormenti genere afflicere possum? Nihil horum. Quid igitur fieret, quam vehementer erubesceres, quanta contentione cum viliis pugnares, si tu quicquid agis, quicquid cogitas, quicquid moliaris etiam si in abditissimis recessibus cordis tui deliteas, tamen ab eo cerni tibi serio persuaderes, qui te creavit et conservat, qui te sanguine suo redemit, qui te beatum et miserum facere potest, in cujus voluntate vita tua est, et cui nihil displicet magis quam peccatum? In mentem vobis, quæso, veniat sanctus ille Eremita, qui ad meretricem ingressus et flagitii committendi se cupidum simulans, secretius cubiculum petiit, in quod deductus magis remotum postulabat, affirmans emori se malle, quam in tali crimine deprehendi: ulterius autem ingresso aiebat scortum: En locum, ubi præter Deum nemo nos videre poterit, cui tandem ille ergone hoc parum tibi videtur, quod nos Deus videat? eamque materiam ita deduxit, ut quam meretricem invenerat, Dei gratia adjuvante, continentem relinqueret. Habetis igitur quantum utilitatem ex solo Dei nomine percipere possumus. Paulisper quiescamus et mox ad cætera veniamus.

PARS SECUNDA

Diximus de tempore legationis, de legato et de rege, a quo legatus missus est: superest ut de loco et persona, ad quam legatus mittitur, dicamus.

Sequitur igitur: *In civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth*. Hic est locus, quem Dei Filius præ omnibus locis orbis terræ adventu suo consecrare atque orare dignatus est. Tres vero cause potissimum mihi esse videntur, cur Nazareth potius quam aliam urbem Palestine ad conceptionem suam Dominus elegerit. Primum erat Nazareth Galilææ civitas obscura, propter quod neque reges, neque prophetas, neque alios viros illustres, ut alia multe civitates, unquam peperisset. Hinc est enim illa vox Phariseorum ad Nicodemum: *Scrutare Scripturam, et vide, quia a Galilæa Propheta non surgit*. Et illa Nathana-

naelis ad Philippum: *A Nazareth potest aliquid boni esse*? Deinde in ea non Hebræi solum, sed etiam Ethnici versabantur, ex quo *Galilæa gentium* ab Isaia Propheta dicta est: *Terra Nephthalim et terra Zabulon via maris trans Jordanem Galilæa gentium*. Postremo, si nominis interpretationem quæras, sancta ac segregata et florens interpretatur. Dominus igitur in civitate Nazareth concipi voluit: primum quidem quod sicut Nazareth obscura atque humilis habebatur, ita ipse non ut regnaret ac dominaretur, veniebat, sed ut serviret et contemneretur, ut malediceretur, ut occideretur, ut verbo et exemplo nos ad humilitatem mundique contemptum hortaretur. Deinde, quod sicut Nazareth Hebræos simul et Gentiles complectebatur, sic ipse et Hebræos et Gentes amplissimo sinu gratiæ et misericordiæ suæ complecti volebat. *Parum est*, Dominus ait, *ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob et facies Israel convertendas: ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ*. Postremo quod sicut Nazareth, licet obscura et vilis haberetur, tamen sancta, separata, florida interpretatur, sic ipse humilis, pauper, despectus esse voluit, sed non peccator: imo vero *Sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, excelsior cælis factus*, et omnium virtutum floribus ornatus sed potius non floribus ornatus, sed flos ipse *Candidus et rubicundus, flos campi et lilium convallium*. Candidus enim innocentia, rubicundus charitate: de quo Sanctus Isaïas: *Egredietur virga de radice Jesse et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum Spiritus Domini*. Ex eo vero, auditores, quod Christus *flos campi et lilium convallium* ex urbe florida, et mense martio, qui est mensis florum pulullare voluit, illud ego intelligo, eum vehementer delectari floribus, et licet omnes homines, qui serio recte vivere instituant, recipiat, tamen singulari quodam amore eos complectitur, in quibus florem sanctæ virginitatis, florem suavissimæ odoris invenerit. Sicut etiam quamvis nullam ætatem a penitentia et regno celorum excludat, tamen quis dubitare potest, eos esse Christo multo chariores, multoque ab eo vehementius diligi, qui non fecerunt se nequitatis, sed florem adolescentiæ in obscuro ejus consecrarunt?

Sequitur: *Ad virginem desponsatam viram, cui nomen erat Joseph, de domo David, et nomen virginis Mariæ*. Est hoc in more positum,

auditores, ut cum nuptiæ celebrandæ sunt, non ante matrimonium concludatur, quam sponsa consensus requiratur. Ita quodam cum servus Abraham Rebeccam pro Isaaco uxorem postulare, parentes et fratres respondisse legimus: *Vocemus puellam et queramus ejus voluntatem*. Sic igitur et nunc cum esset humana natura Verbo Dei matrimonio copulanda, misit Deus Angelum suum ad virginem ut ejus quodammodo consensum et voluntatem requireret. Poterat quidem Deus, etiam Virginis non expectata voluntate, matrimonium istud concludere: sed tamen et majore cum merito Mariæ, et cum illustriore gratia et dignatione Dei ejusmodi voluntas expectata est.

Porro matrem liberatoris multis de causis virginem esse decuit. Primum, ne Filius Dei, quod turpissimum videri poterat, duos patres haberet. Deinde, ne qui peccata tollere veniebat, ipse in peccato nasceretur. Rursum ut sicut in cœlo patrem habet sine matre, sic in terra matrem haberet sine patre. Præterea, ut sicut Adam sine patre et sine matre natus est, nos vero ex utroque parente nascimur, Eva patrem habuit sine matre, ita unus esset, qui quadratum generationum impleat et ex matre sine patre nasceretur. Postremo, ut verbis utar D. Augustini, « Oportebat caput nostrum propter miraculum secundum carnem nasci de virgine, quo significaret membra sua de virgine Ecclesie secundum spiritum nascitura. » Et sane si corpus primi Adæ ex limo terræ fabricatum non ab Angelo aliquo, sed a solo Deo formatum effectumque est, quanto majore ratione corpus secundi Adæ, ex integerrima, virgineaque carne, non opera viri alienius, sed sola Spiritus sancti virtute procreandum fuerat? Et si olim nascente mundo ad illum solam vocem imperantis Dei, *Germinat terra herbam virentem*, omnis ubique terra nullo suscepto semine in momento concepit ac peperit herbam omnis generis, quanto magis conveniebat, ut mundo renascente, ad imperium solius Dei sine ullo humano semine terra nostra conciperet, et daret fructum suum? Quocirca verum est omnino vaticinium Isaïæ: *Ecce virgo concipiet et pariet filium*.

Quod vero insaniam ac pertinaciam Judæorum objicit, hebræum vocabulum, quod eo loco Isaïas posuit, non tam virginem, quam puellam significare neminem movere debet. Nam ut Magnus Basilius hanc ipsam objectionem

refellens annotavit, tamquam magnum prodigium Isaias ponit, virginem parituram. Quale autem prodigium est, puellam viro conjunctam et liberis operam dantem, tandem concipere et parere? Nonne feminas nuptas quotidie parere audimus? Deinde ut Beatus Hieronymus, Hebraicae linguae peritissimus, sapienter ostendit, verbum illud Hebraeum *Alna*, puellam quidem significat, sed puellam absconditam, magnaque parentum diligentia custoditam, et quae virorum aspectibus numquam patet; neque in divinis litteris unquam pro non virgine ponitur. Itaque recte Septuaginta interpretes non puellam, sed virginem transtulerunt, recteque nos beatissimum Deiparam peregrinae illi plantae comparabimus, quae simul et fructum profert et retinet florem. Ipsa enim inter mulieres sola fructum nuptiarum protulit, et florem virginitalis non amisit.

Sed cur, quæso, virgo Deum paritura desponsabatur viro? Sic enim legimus: *Ad Virginem desponsatam viro*. Veteres Patres, Ignatius apud Hieronymum in Matth. 1. Origenes homilia de vigilia Nativitatis, Basilus oratione de Nativitate, Ambrosius in Lucam lib. 11. Hieronymus contra Helvidiam et in Matth. lib. 1. et Bernardus serm. 2. super *Missus est*, hujus desponsationis sex causas tradiderunt. Primam, ne Virgo Maria adultera crederetur ab iis, quibus hoc mysterium ad tempus occultum esse oportebat. Alteram, ut solatium atque auxilium comitis haberet, cum erat fugiendam in *Aegyptum*. Tertiam, ut per Josephi genealogiam Mariae, atque adeo Christi ipsius secundum carnem origo monstraretur. Quartam, ut beata Maria Josephum testem pudicitiae suae gravissimum, fide quae dignissimum haberet. Quintam, ne virginibus sinistra opinione viventibus velamen excusationis præberetur, si dici posset, etiam Matrem Domini aliquando infamia impedire laborasse. Postremam, quam ex divo Ignatio doctores cæteri dixerunt, ut beatae Mariae partus, cum virginitate conjunctus, ad tempus diabolo celaretur. Quamquam enim naturæ celeritate ac subtilitate facile Diabolus omnia penetrat, nec ullis portis aut parietibus excludi potest; tamen quin divina virtute impeditus, neque ad virginem propinquare neque mysterium partus virginæ videre potuerit, minime dubitamus.

Fuit igitur Virgo Beatissima viro desponsata, et viro sine dubitatione optimo et san-

ctissimo. Si enim in matrimoniis cæteris prudentia hominum in primis requirit, ut vir et mulier sint opibus, nobilitate, etate omnibusque rebus aliis, quantum fieri potest, pares, quanto magis credendum est Deum hujus castissimi matrimonii auctorem illud voluisse, ut qui suae matris sponsus eligi deberet, esset ei non solum etate et nobilitate, sed etiam morum integritate vitæque probitate, quam maxime similis? Itaque sicut Maria a stirpe regia descendebat; ita et Joseph. Sicut Maria adolescentula; ita et Joseph, non omnino senex, (ut pingitur) sed maturus juvenis erat, alioquin neque ei in itineribus, in puero ferendo atque educando, aliisque periculis et laboribus subeendis, multum prodesse, neque virginem adulterii suspicione liberare potuisset. Quæ tamen precipue causæ desponsationis, matrimonique fuerunt, et quod majus et gloriosius est, sicut Maria virgo; ita et Joseph. Sicut Maria sapientia et prudentia spirituali ornatissima; ita et Joseph. Denique sicut Maria Deum ipsum filium suum appellare potuit, ita et Joseph. Alioqui virgo ipsa non diceret: *Fili, cur fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te*. Et quamquam Deus Christus non natura Filius sicut Mariae, ita etiam et Joseph fuerit, tamen magis ac verius filius eius fuit, quam si adoptione fuisset. Erat enim verus Filius veræ conjugis ejus. Sed quicquid de hoc sit, cui parum videtur Sanctum Joseph patrem Dei saltem dici atque haberi potuisse imo et oportuisse ac decuisse quid ei magnum videatur ignoro.

Sed ut ad finem orationis veniamus: sequitur postremo: *Et nomen virginis Maria*. Merito B. Lucas hujus virginis nomen tum diligenter expressit, quod nullam post Dei et Christi nomen, neque dulcius, neque venerabilius, neque salutaris, in auribus eorum qui verum Deum agnoscent, insonare potest. *Et nomen virginis Maria*. Quoties hoc nomen audimus, toties nobis in memoriam venire debet magna illa mater humani generis, quæ nobis Deum Majestatis, affinem, fratrem parentem effecit. Unde nobis omnia bona, quæ habemus, et quæ deinceps habituri sumus tamquam ex fonte quodam profluxerunt. *Et nomen virginis Maria*. Maria, auditores, domina, illuminata et mare amaritudinis interpretatur. Et quidni domina ac regina dicatur, quæ veri Dei, qui solus est Dominus, vera mater nominatur, et est? Quis

vero dubitet eam illuminatam appellare, quæ veram lucem mundo peperit? Si Moyses 40 dies cum Domino familiariter colloquens, ita luce perfusus est, ut in ejus vultum filii Israel oculos intendere non valeret, quid de ea existimare par est, quæ ipsam justitiæ Solem in utero, in sinu, in ulnis gestavit, et non dies quadraginta, sed annis amplius triginta, cum eo intime ac familiariter in eadem domo, in eadem mensa versata est? At mare amarum nunc quidem non est, sed certe fuit Maria, cum hic in teris viveret, fuit enim filio suo in omni labore ac tribulatione sociæ, in paupertate, in itineribus, in persecutionibus, in doloribus, in angustiis individua cemes: Deus enim quos diligit affligi permittit in hoc sæculo, ut postea tanto gloriosius coronet in cælo. Itaque hæc ipsa virgo, quæ quondam mare amaritudinis erat, nunc stella maris effecta, et super omnes cælos exaltata, radios suos ubique diffundit, nec est qui se abscondat a calore ejus, nec frustræ ejus fulgore mundus intætur, ac post Deum et Christum in ea confidit. Nam quia mare amaritudinis fuit, nostrasque calamitates experta est, compati nobis et condolere novit: quia regina est, quicquid voluerit, a rege filio impetrare potest: quia illuminata est, nostras ærumnas et calamitates non ignorat. Quamobrem, auditores, quot-

quot in mari hujus sæculi inter tot pericula navigamus, si mergi non volumus, respiciamus stellam, invocemus Mariam. Si ventis agitur tentationum, si ad scopulos alidimur tribulationum, respiciamus stellam, invocemus Mariam. Si avaritia, si ambitione si carnis illecebra naviculam concusserit mentis, respiciamus stellam, invocemus Mariam. Si criminum immanitate turbati, conscientie fœditate confusi, judicii horrore perterriti, barathro tristitiæ absorberi incipimus, respiciamus stellam, invocemus Mariam. In periculis, in doloribus, in angustiis, in rebus dubiis, in omni denique itineris et navigationis hujus labore, respiciamus stellam, invocemus Mariam. Non enim frustra dictum est, *Et nomen Virginis Maria*. Nemo est prorsus, qui aliquo nomine ad Mariæ thronum aditum non habeat. Si virgo es, invoca virginum Virginem, si matrimonio copulatus, invoca matrem et sponsam Dei: si dives ac nobilis, invoca cæli reginam, si miser atque afflictus, invoca amaritudinis mare, si peccator, invoca matrem misericordie: si justus, invoca matrem Solis justitiæ. Ita omnes experientia discant, quam veri dictum sit, *Et nomen Virginis Maria*. Ejus interim unigenito Domino nostro sit omnis honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.